

Klass: *Marchantiopsida*, **Ordning:** *Jungermanniales*, **Familj:** *Cephaloziellaceae*, **Släkte:** *Cephaloziella* (mikromossor), **Art:** *Cephaloziella stellulifera* - lermikromossa (Spruce) Schiffn. **Synonymer:**

Kännetecken

Lermikromossa är en mycket liten bladlevermossa, som bildar blekt gulgröna tilltryckta och tunna överdrag på lerig eller sandig mark. Skotten är 5-9 mm långa och 0,25-0,5 mm breda uppstigande ogrenade eller med få grenar. Stam slingrande, slät, blekt grön upptill, brun nedtill, barkceller 12-14 × 18-35 µm. Rhizoider långa, spridda och färglösa. Bladen är tvåflikiga och ungefär lika breda som stammen, snett utstående till rakt utstående eller t o m något squarrösa, delade till 0,5-0,65 av längden i 2 triangulär-lansettlikt spetsiga (4-) 5-6 (-8) celler breda vid basen. Celler vid basen av bladflikarna är 12- 15-18 × 16-21 µm stora tunn- till något tjockväggiga. Kutikula är slät. Oljekroppar är (1-) 2-8 (-11) per cell. Stipler är distinkta, syllika till lansettlika oftast tvåflikad. Groddkorn är elliptiska, (1-) 2-celliga, blekt gröna. Den tycks mest vara samkönad (paroik). Svepen är relativt vanliga liksom groddkorn. Hanorganen är dolda under 3-5 par av tegellagda hanblad. Svepet är utskjutande 0,45-0,6 av längden, cylindriskt till elliptiskt, veckat upptill och gradvis avsmalnande till mynningen. Svepet mynning är krenulerad till småtandad, med smala avlånga tjockväggiga celler, 3-6 gånger så långa som breda. Det senare skiljer arten från merparten av släktets övriga arter. Lermikromossa kännetecknas av 1) vanligen vara paroik, ibland autoik, 2) har smala bladflikar, endast (4-) 5-6 (-8) celler breda vid basen, 3) har stora och vanligen tunnväggiga celler, 4) har distinkta stipler, 5) har rakt utstående till squarrösa honblad och 6) saknar nästan sekundär pigmentering. Lermikromossa liknar mest sumpmikromossa *C. hampeana* men skiljer sig från denna genom att 1) ha distinkta stipler (sumpmikromossa saknar), 2) vara oftast paroik (*C. hampeana* är alltid autoik), 3) ha smala bladflikar, (4-) 5-6 (-8) celler breda vid basen (sumpmikromossa har (5-) 6-9 (-10) celler breda) och 4) ha en svepemynningen med extremt tjockväggiga och avlånga celler, 3-6 gånger så långa som breda, medan dito hos sumpmikromossa har kortare celler, 2,5-6 gånger så långa som breda.

Utbredning och status

Arten är i Sverige funnen på ett fåtal lokaler från Skåne i söder till Gästrikland i norr. Arten har hittats i Dalsland under 2000-talet och populationerna där var mycket små. Den är i övriga Norden mycket sällsynt med några fynd i Norge med nordligaste förekomster i Nord Trøndelag från viket den blev först beskriven som *C. norvegica*. Lermikromossa är känd från sydöstra Finland och två lokaler i Danmark. Arten har en suboceanisk-submediterranan, amphiatlantisk utbredningsbild. I Europa är den vitt spridd, men ingenstans allmän. Finns även i Asien (Turkiet, Sibirien och Japan) samt i Nordamerika och Nordafrika samt Makaronesien.

Ekologi

Mossan växer på något fuktig lera, ibland sand, i strandbankar, kärr och på hedar, ofta tillsammans med allmän mikromossa *Cephaloziella divaricata*. På kontinenten funnen tillsammans med smagadsmossa *Dicranella heteromalla* och rännbålmossa *Riccardia incurvata*. I England förekommer den bl a på slagghögar intill gruvor. Enstaka fynd har gjorts bland klippor. Arten tycks undvika kalkrika omgivningar.

Hot

Det begränsade antalet lokaler och troligen även begränsad totalpopulation innebär ett hot mot artens existens. Hydrologiska förändringar på eller intill växtplatsen kan också utgöra ett hot.

Åtgärder

Gamla lokaler behöver återbesökas och artens ekologi undersökas. Återfinns den bör lämpliga åtgärder vidtas för att arten ska kunna fortleva.

Litteratur

Arnell, S. 1950. Comments on some Swedish species of *Cephaloziella*. Bot. Not. 103: 83-90.

Damsholt, K. 2002. Illustrated flora of Nordic liverworts and hornworts. -- Nordic Bryological Society, Copenhagen and Lund

Hill, M.O., Preston, C.D. & Smith, A.J.E. 1991. Atlas of the bryophytes of Britain and Ireland. Vol. 1. Liverworts. Harley Books, Colchester.

Jørgensen, E. 1934. Norges levermoser. Bergens Mus. Skr. 16.

Schuster, R. M. 1980. The Hepaticae and Anthocerotae of North America. Vol. IV. Columbia University Press. New York.

Författare

Tomas Hallingbäck